

УДК 338

Вільчинська О.М.

*доцент кафедри бізнес-статистики та аналітики
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Політило І.П.

*студентка
Львівського національного університету імені Івана Франка*

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗПОДІЛ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто вплив тіньової економіки на розподіл доходів населення в Україні. Виявлено проблему диференціації доходів населення в Україні. Наведено регресійну модель рівня тіньової економіки впродовж 2010–2017 років та визначено основні фактори впливу на неї. Розраховано розподіл доходів населення в Україні за децильними групами без та з урахуванням їх тіньового складника. Проаналізовано коефіцієнт Джіні протягом 2015–2017 років та його тіньовий характер. Обґрунтовано необхідність урахування тінізації економіки під час розрахунку доходів населення. Наведено можливі шляхи детінізації економіки на сучасному етапі.

Ключові слова: доходи, диференціація доходів, коефіцієнт Джіні, тіньова економіка, скориговані доходи, детінізація економіки.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается влияние теневой экономики на распределение доходов населения в Украине. Обнаружена проблема дифференциации доходов населения в Украине. Представлена регрессионная модель уровня теневой экономики в течение 2010–2017 годов и определены основные факторы влияния на нее. Рассчитано распределение доходов населения в Украине за децильными группами без учета их теневой составляющей. Проанализирован коэффициент Джини в течение 2015–2017 годов и его теневой характер. Обоснована необходимость учета тенизации экономики при расчете доходов населения. Приведены возможные пути детенизации экономики на современном этапе.

Ключевые слова: доходи, дифференциация доходов, коэффициент Джини, теневая экономика, скорректированные доходы, детенизация экономики.

ANNOTATION

The article considers the impact of the shadow economy on the distribution of income in Ukraine. The problem of differentiation of income of the population in Ukraine is identified. The regression model of the shadow economy level during 2010–2017 is presented together with the definition of the main factors of influence on the shadow economy. The distribution of income of the population in Ukraine is calculated by the decile groups with and without taking into account their shadow component. The article analyzes the Gini coefficient during 2015–2017 and its shadow nature. The necessity is grounded of taking into account the shadow economy in the calculation of income of the population. The possible ways are suggested of unshadowing the economy at the present stage.

Key words: income, differentiation of income, the Gini coefficient, shadow economy, adjusted income, unshadowing the economy.

Постановка проблеми. Доходи населення є одним із найважливіших показників рівня життя населення та розвитку суспільства загалом. Однак характерною рисою усіх соціально-економічних систем є нерівність у доходах населення, тобто їх диференціація, яка пов'язана із суттєвими відмінностями у становищі членів суспільства. Незначна диференціація доходів стимулює економічний розвиток, а висо-

кий її рівень негативно впливає на його темпи, оскільки підживляє стимули до праці та знижує її ефективність. Особливо загрозливим тлом надмірної диференціації доходів населення є тінізація економічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями диференціації доходів займалися вчені М. Лоренц, А. Аткинсон, В. Тохтарова [7], Н. Ільєнко [4], Е. Лібанова, В. Булавинець, А. Гвелесіані, О. Марець, Н. Холод, а Г. Юрчик [9], В. Черней [8], Д. Токарюк, А. Ходжаян, К. Хом'як розглядали у своїх працях тіньову економіку та її суть.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз впливу тіньової економіки на розподіл доходів населення в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доходи є основним джерелом задоволення особистих потреб населення у споживчих товарах і послугах. За останні декілька років у зв'язку із ускладненням та нестабільністю суспільно-політичної ситуації в Україні поглибилися негативні тенденції в усіх сферах соціально-економічного життя населення. Особливо це стосується процесів формування і розподілу доходів населення України та її регіонів, що визначають рівень добробуту всього суспільства. Процеси інфляції, зростання цін на споживчі товари та послуги, падіння реальної заробітної плати і доходів призвели до зниження купівельної спроможності населення, зростання масового безробіття, погіршення демографічної ситуації, і, як наслідок, до поглиблення соціально-економічної кризи [5, с. 94].

Непомірно високий рівень диференціації доходів посилює соціальну напругу в суспільстві та сприяє тіньовим розподільчим процесам. Нерівність за доходами для суспільства з ринковими відносинами є природним, законним та необхідним явищем, оскільки нерівний майновий статус його членів вважається одним із потужних стимулів соціально-економічного прогресу за умови створення для кожного громадянина щодо однакових можливостей щодо реалізації свого потенціалу [4, с. 23]. Однак у зв'язку з бідністю значної частини населення України надмірна диференціація за доходами набуває соціальної гостроти.

Насамперед необхідно визначити суть поняття тіньової економіки та чинників, які зумовлюють поглиблення її рівня. Тіньова еко-

номіка – нелегальна неврахована, фіктивна, корислива діяльність, спрямована на отримання доходу, приховуваного від офіційної влади будь-яким, навіть кримінальним або протизаконним, шляхом. Дослідження результатів оцінювання тіньової економіки в Україні за різними методиками свідчить, що рівень тінізації національної економіки є надзвичайно високим. За останніми даними, рівень тіньової економіки у I кварталі 2018 року становив 33% від офіційного ВВП [3].

Тіньові процеси в умовах ринкової економіки формуються під впливом багатьох чинників, вплив яких можна виразити за допомогою економіко-статистичних методів. Одним із них є регресійний аналіз. Тож із його допомогою можна виокремити чинники впливу на рівень тіньової економіки (табл. 1).

У результаті проведення регресійного аналізу отримано низку результатів.

Множинний коефіцієнт кореляції свідчить про дуже щільний зв'язок між результативним показником та чинниковими величинами. Щодо значення коефіцієнту детермінації отриманої регресійної моделі, то залежність рівня тіньової економіки на 99,99% зумовлена обраними чинниковими змінними. Решта 0,01% зумовлені іншими чинниками, що впливають на рівень тінізації, але не є включеними в модель регресії.

Однак це ще не гарантує невинуватості результату. Для перевірки істотності розраховано критерій Фішера, або F -критерій, який дорівнює 3977,09. Порівнюємо його з табличним значенням. Для рівня істотності $\alpha = 0,05$ та кількості ступенів свободи $\nu_1 = 6$ і $\nu_2 = 1$ табличний $F_{кр} = 233,99$. Розрахункова величина F значно більша від табличної, що дає можливість говорити про істотність одержаного регресійного рівняння.

Другий критерій (t -статистика, або критерій Стьюдента) дає змогу оцінити корисність кожного з незалежних чинників. Наприклад, для

кількості зайнятих працівників на малих підприємствах розраховано $t = 89,4243$, а t – критичне з таблиці для рівня істотності $\alpha = 0,05$ і ступенів свободи 1 ($\nu =$ кількість спостережень або періодів – (кількість незалежних факторів – 1)) дорівнює 12,706. Оскільки $|t| > t_{кр}$, то відповідний чинник є важливою змінною для оцінки рівня тіньової економіки. Аналогічно перевірено інші змінні на статистичну істотність, що дало можливість включити в модель на рівні істотності $\alpha = 0,05$ рівень податкового навантаження та тіньову заробітну плату.

Отже, регресійний аналіз дає змогу отримати рівняння регресії:

$$y = 139,7951 - 0,0236x_2 - 1,2874x_3 - 0,0049x_4.$$

У результаті регресійного аналізу залежності рівня тіньової економіки від обраних факторів для зменшення рівня тіньової економіки необхідно зменшити податкове навантаження, тіньову заробітну плату та безробітне населення.

Для подальшого аналізу впливу тіньової економіки на розподіл доходів розгляньмо, як саме розподіляються доходи з урахуванням тіні.

Оцінку диференціації доходів населення з урахуванням їх тіньової компоненти для 2016–2017 рр. здійснено за таким алгоритмом:

1) оцінювання тіньових доходів та обґрунтування критеріїв їх розподілу за децильними групами населення;

2) розрахунок так званих скорегованих доходів (враховують їх тіньовий складник) у розрізі децильних груп населення;

3) розрахунок коефіцієнта Джині за загальними та скорегованими загальними доходами населення;

4) порівняння показників диференціації доходів населення за загальними та скорегованими загальними доходами населення [9, с. 139].

Основною проблемою оцінювання рівня диференціації доходів населення в Україні є обґрунтування масштабів та критеріїв розподілу їх тіньової компоненти. Результати оцінювання рівня тіньової економіки за різними методоло-

Таблиця 1

Зведені дані для регресійного аналізу впливу чинникових змінних на рівень тіньової економіки в Україні у 2010–2017 роках

Рік	Рівень тіньової економіки, % до ВВП	Кількість малих підприємств, одиниць	Кількість зайнятих на малих підприємствах, тис. осіб	Рівень податкового навантаження, %	Різниця між доходами та видатками за місяць, грн	Безробітне населення у віці 15–70 років, тис. осіб	Тіньова заробітна плата за місяць, грн
	y	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6
2010	38	357241	2164,6	20,92	715,04	1713,90	1226,00
2011	34	354283	2091,5	24,81	385,71	1661,90	1546,00
2012	34	344048	2051,3	24,71	542,47	1589,80	1830,00
2013	35	373809	2010,7	23,25	656,58	1510,40	2014,00
2014	43	324598	1686,9	23,16	514,43	1847,60	2130,00
2015	40	327814	1576,4	25,53	783,05	1654,70	2641,00
2016	35	291154	1591,7	27,28	518,45	1678,20	3443,00
2017	31	322920	1658,9	27,76	1025,83	1698,00	3409,00

Джерело: побудовано та розраховано автором на основі [2]

гічними підходами дали змогу визначити варіацію тінювих доходів. Відповідно до однієї з наукових концепцій, тінюві доходи розподіляються лише між двома останніми децильними групами населення [7, с. 171].

Звичайно, статистичних даних, які б дали змогу достовірно оцінити розподіл тінювих доходів за децильними групами населення, немає. Це можна зробити лише на основі певних припущень.

Зокрема, закономірність розподілу тінювих доходів може відображати структура витрат домогосподарств. Іншим критерієм може слугувати розподіл респондентів за самооцінюванням власного рівня життя.

Аналогічно до викладеного вище всі показники у контексті їх впливу на розподіл тінювих доходів було розділено на стимулятори та дестимулятори. Це допомогло оцінити відсоткову частку кожної децильної групи у тінювих доходах (рис. 1).

Показово, що у середньому вагові коефіцієнти участі у розподілі тінювих доходів відображають вищий рівень нерівності, ніж сукупні ресурси. Крім того, питома вага десятої децильної групи населення у розподілі тінювих доходів перевищує відповідну частку за загальними доходами.

Оцінювання населенням власних доходів характеризується незначною нерівністю, проте у кожній наступній децильній групі його частка зростає (у десятій порівняно з першою на 21,15 в.п.).

Висока частка у тінювих доходах належить загальним доходам. Вона переважає у п'яти останніх децильних групах (57,73%, що на 1,58 в.п. менше, ніж у попередньому році).

Щодо нормалізованих показників структури витрат, то у 2017 році для них характерна тенденція до зростання від першої до десятої децильної групи, подібно до оцінювання населенням власних доходів, тобто спостерігається збільшення нерівності у 10% найбагатшого населення. На перших п'ять децильних груп припадає 32,92% частки у тінювих доходах, а на

останні, відповідно, – 67,08% (на 1,93 в.п. більше, ніж у попередньому році).

Завдяки отриманим ваговим коефіцієнтам участі у розподілі тінювих доходів розраховано частку кожної децильної групи у скорегованих загальних доходах (табл. 2).

Результати розрахунків продемонстрували, що врахування тінювого складника доходів дещо змінює закономірності їх розподілу за децильними групами населення порівняно із сукупними ресурсами.

У 2017 році максимальний рівень тінювої економіки становив 47%, а мінімальний – 20%, у 2016 році максимальний – 51%, мінімальний – 22%. Так, якщо у 2017 р. на останню децильну групу населення припадало 12,51% сукупних ресурсів, то за врахування тінювих доходів відповідна середня частка варіювала в межах 27,86% – 31,81%.

У 2017 році без врахування тінювого складника перша децильна група становила 5,93% сукупних ресурсів (у 2016 році – 7,03%), а з корегуванням за нормалізованими показниками оцінювання населенням власних доходів – 0,87%, за нормалізованими показниками структури витрат – 2,69% (у 2016 році – 1,71% і 2,51% відповідно).

Результати розрахунків коефіцієнта Джині демонструють певні відмінності в оцінюванні диференціації за загальними та загальним скорегованим доходами (рис. 2). У 2017 році простежувалася тенденція попереднього року із незначним зростанням цього показника. Коефіцієнт Джині за скорегованими доходами перевищував відповідний показник у середньому в 1,04–1,14 рази порівняно з 2016 і 2015 роками за нормалізованими показниками оцінювання населенням власних доходів. Щодо скорегованих витрат, то коефіцієнт Джині дуже не відхилявся від розраховано значення за загальними доходами, різниця становила 0,6 в.п. у 2017 році і 0,0 в.п. у 2016 році.

Щодо коефіцієнта Джині за загальним доходами, то протягом досліджуваного періоду най-

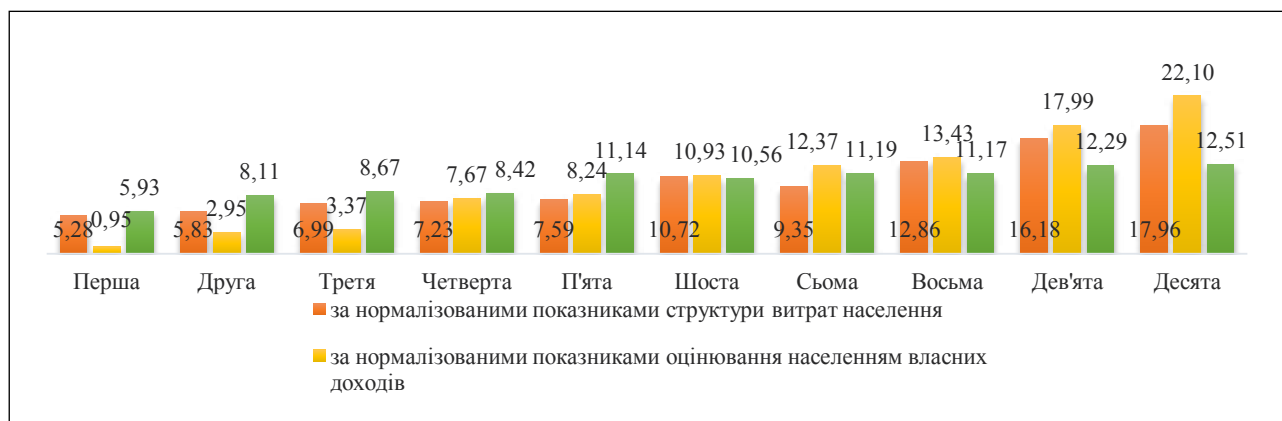

Рис. 1. Частка децильних груп населення України у тінювих доходах (за різними методиками) порівняно із загальними доходами у 2017 році, %

Джерело: розраховано за [2]

вище значення було зафіксоване у 2017 році – 23,20%. Це на 1,20 в.п більше за відповідний показник 2016 року і на 0,50 в.п. більше за показник 2015 року.

Отже, якщо за загальними доходами коефіцієнт Джині свідчить про низький рівень нерівності у розподілі доходів, то за скорегованими доходами – про середній або ж високий.

Вагові коефіцієнти участі у розподілі тіньових доходів відображають вищий рівень нерівності, ніж сукупні ресурси. Частки децильних груп населення України у тіньових доходах порівняно із загальними доходами у 2017 році характеризуються збільшенням нерівності у 10% найбагатшого населення порівняно з 10% найбіднішого населення. Для загальних доходів це твердження не справджується. Урахування тіньового складника дає дещо інші результати, насамперед видно, що на останні децильні гру-

пи припадає значно більше доходів як за скорегованими показниками структури витратків, так і за самооцінкою населенням власних доходів.

Таким чином, на основі запропонованої методики було розраховано вплив тіньової компоненти на диференціацію доходів і доведено, що врахування тіні PFWS дасть змогу більш реально оцінювати ситуацію.

Поглиблення нерівності в розподілі доходів домогосподарств України у роки ринкових реформ – це не лише результат зниження обсягів та рівня виробництва, високого рівня інфляції, але й наслідок відсутності ефективних державних механізмів щодо сприяння адаптації населення до нових економічних умов [1, с. 65].

Одним з ефективних шляхів подолання нерівності є процес детінізації економіки, який набуватиме належної результативності лише за умови формування державою стабільних спри-

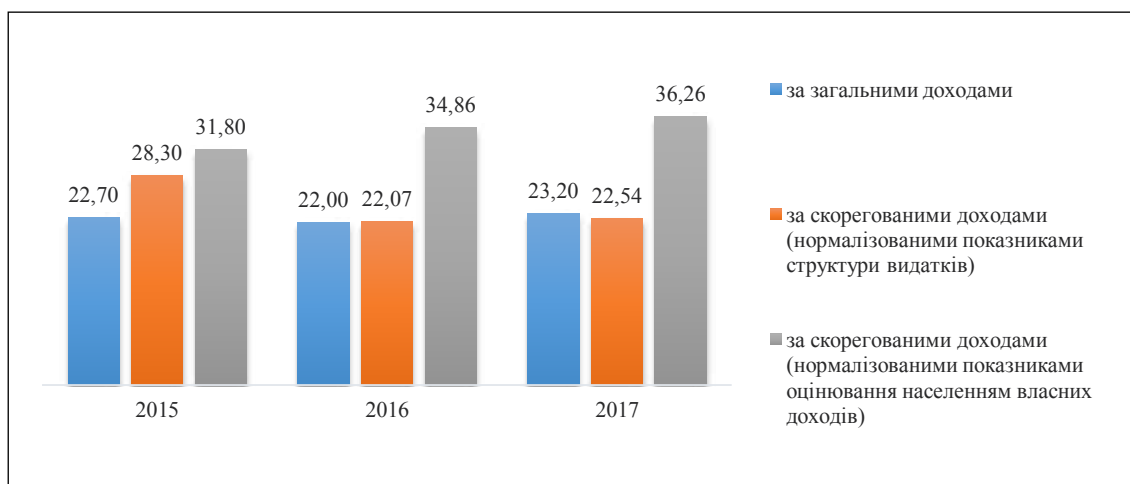

Рис. 2. Співвідношення між коефіцієнтом Джині за загальними та скорегованими загальними доходами в Україні у 2015–2017 рр., %

Джерело: розраховано автором на основі [2]

Таблиця 2

Розподіл скорегованих загальних доходів (з урахуванням тіньової компоненти) за децильними групами населення в Україні у 2016–2017 роках, %

Децильні групи	Частка у скорегованих доходах (з урахуванням їх тіньового складника), розрахована за:											
	нормалізованими показниками оцінювання населенням власних доходів						нормалізованими показниками структури витрат					
	max		min		середня		max		min		середня	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Перша	1,04	0,92	0,95	0,83	1,71	0,87	2,55	2,71	2,48	2,66	2,51	2,69
Друга	1,86	2,17	1,75	2,07	2,85	2,12	4,01	3,80	3,95	3,74	3,98	3,77
Третя	4,31	2,57	4,24	2,48	4,42	2,53	4,67	4,78	4,60	4,73	4,64	4,76
Четверта	5,96	5,18	5,92	5,13	6,12	5,16	6,35	5,25	6,31	5,19	6,33	5,22
П'ята	6,10	6,42	6,03	6,37	6,94	6,40	7,88	6,37	7,85	6,31	7,86	6,34
Шоста	7,08	8,82	7,02	8,80	7,62	8,81	8,26	9,22	8,23	9,21	8,24	9,22
Сьома	11,03	10,42	11,04	10,42	10,61	10,42	10,20	8,67	10,18	8,63	10,19	8,65
Восьма	15,28	12,76	15,36	12,78	14,17	12,77	12,96	13,06	12,98	13,08	12,97	13,07
Дев'ята	18,20	19,06	18,30	19,17	17,01	19,11	15,68	18,38	15,73	18,48	15,70	18,43
Десята	29,14	31,67	29,41	31,94	28,55	31,81	27,45	27,76	27,69	27,96	27,57	27,86
Сума	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: розраховано автором на основі [2]

ятливих умов для ведення бізнесу, зокрема шляхом розбудови такого інституційного середовища, тіньова економічна діяльність для якого стала б неефективною.

В умовах глобалізації економіки проблему детінізації розв'язують не лише на національному, а й міжнародному рівні. Свідченням цього є створення міжнародних організацій з боротьби з корупцією, організованою злочинністю, легалізацією коштів, отриманих незаконним шляхом, а також прийняття міжнародних стандартів, нормативних і рекомендаційних документів у сфері детінізації економіки. Проте водночас ефективну протидію поширенню тіньових економічних відносин може бути забезпечено лише за наявності національних організаційно-правових механізмів детінізації економіки, побудованих на міжнародних стандартах з урахуванням як світового досвіду детінізації економіки, так і національних особливостей цього явища та рушійних чинників його поширення в кожній окремо взятій країні [8, с. 31–32].

Найважливішим напрямом боротьби із тіньовою економікою є суворе дотримання законності в діяльності всіх ланок управлінського апарату, викорінення корупції в органах державної влади на всіх її рівнях. Необхідно істотно зміцнити довіру до влади шляхом ефективного захисту населення від різного роду фінансових шахрайств, надійного захисту його заощаджень, капіталів і самого інституту приватної власності.

Таким чином, великі розміри тіньової економіки в Україні дають можливість працедавцям недоплачувати найманим працівникам зароблену ними заробітну плату. У результаті у підприємців тіньові доходи зростають швидшими темпами, ніж у їхніх робітників. Неможливість державою перерозподіляти тіньові доходи громадян України на користь незаможних верств населення веде до збільшення диференціації розподілу загальних доходів всього населення країни, що призводить до зменшення його суспільного економічного добробуту.

Рівень податкового навантаження в країні показує ефект впливу податків на суб'єкти господарювання, виходячи з їхньої податкової платоспроможності, та водночас характеризує достатність наповнення дохідної частини бюджету. Нині в Україні реальний рівень податкового навантаження нижчий від середньосвітового показника та показника розвинених країн, адже віддача податкової системи для громадян є низькою. Залишається проблема адміністрування податків, а саме занадто довгий час виділяється на підготовку та подачу податкової звітності та сплату податку.

Державне регулювання доходів населення з урахуванням тіньової компоненти – це діяльність органів державної влади з вироблення, реалізації та вдосконалення впливу на взаємовідносини у ланцюгу «держава – бізнес – населення», що зумовлює розмір номінальних і

реальних доходів населення, а водночас – рівень та якість його життя. Підвищення результативності державного регулювання можливе завдяки реалізації комплексу заходів за пріоритетними напрямками, які визначаються видами доходів населення з урахування «тіні»: трудові доходи, доходи від підприємництва та самозайнятості, доходи від власності, пенсії, соціальні допомоги, сукупні доходи [6, с. 126].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, тіньова економіка – складне явище, на яке впливає багато показників, з одного боку, і сама тіньова економіка впливає на рівень життя як окремих громадян, так і держави загалом – з іншого.

Високий рівень тіньової економіки приводить до посилення нерівномірності розподілу доходів, коли дуже багаті отримують майже все, а бідні – дуже малу частку доходу. Державі необхідно боротися з цією проблемою насамперед через удосконалення податкової реформи, підвищення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму і боротьбу з корупцією.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вільчинська О.М. Нерівномірність розподілу доходів домогосподарств в контексті соціально-економічної безпеки / О.М. Вільчинська // Суспільні трансформації і безпека: людина, держава, соціум : матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції – Львів : Львівський інститут МАУП, 2017. 172 с.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні за I квартал 2018 року: Звіт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua>.
4. Ільєнко Н., Спасенко Ю. Забезпечення оптимальної диференціації заробітної плати – важливий напрям регулювання оплати праці // Україна: аспекти праці, № 1, 2015. С. 22–27.
5. Карпенко Н.В. Аналіз наявних доходів населення в регіонах України з акцентом в Одеській області / Н.В. Карпенко // Развитие науки в XXI веке: сборник статей научно-информационного центра «Знание» по материалам XXII международной научно-практической конференции. Харьков: научно-информационный центр «Знание», 2017. Ч. 2. С. 93–99.
6. Мельниченко О.А. Державне регулювання доходів населення: сутність і пріоритетні напрями підвищення його результативності / О.А. Мельниченко, Н.М. Удовиченко // Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 19–20 квітня 2018 р. / за заг. ред. В.П. Садкового. Харків, 2018. С. 124–126.
7. Тохтарова В.С. Доходи населення: уровень, структура и дифференциация / В.С. Тохтарова // Демографія та соціальна економіка. 2011. № 2. С. 166–175.
8. Черней В.В. Тіньова економіка: світові тенденції та українські реалії [Текст] : матеріали міжвідомчої наук.-практ. конф. (Київ, 23 черв. 2017 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.С. Чернявський, В.І. Шакун та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 448 с.

9. Юрчик Г.М. Оцінювання диференціації доходів населення України з урахуванням їх тіньової компоненти / Г.М. Юрчик, Н.М. Самолюк // Демографія та соціальна економіка. 2016. № 3. С. 1331–44.

REFERENCES:

1. Vilchinskaya O.M. (2017), Nerivnomirnist rozpodilu dokhodiv domohospodarstv v konteksti sotsialno-ekonomichnoi bezpeky [Uneven distribution of household income in the context of socioeconomic security], Cuspilni transformatsii i bezpeka: liudyna, derzhava, sotsium [Common transformations and security: man, state, society], materials of the reports of the All-Ukrainian scientific and practical conference, Lviv institute of MAUP, 172 p.
2. The State Statistics Service of Ukraine (2018) [Electronic resource]. Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 1 December 2018).
3. General trends of the shadow economy in Ukraine for the first quarter of 2018 [Zahalni tendentsii tinovoi ekonomiky Ukrainy za I kvartal 2018 roku], report of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, available at: <http://www.niss.gov.ua> (Accessed 29 October 2018).
4. Iliencko, N., Spasenko, Yu. (2015), "Ensuring optimal wage differentiation is an important direction in the regulation of wages", Ukraine: aspects of labor, no.1, 2015, pp. 22–27.
5. Karpenko, N.V. (2017), Analiz naiavnykh dokhodiv naselennia v rehionakh Ukrainy z aktsentom v Odeskii oblasti [Analysis of existing incomes in the regions of Ukraine with an emphasis in the Odessa region], Razvytye nauky v XXI I veke: sbornyk statei nauchno-ynformatsyonnoho tsentra «Znanye» po mat. XXII mezhdunarodnoi nauchn.-prak. konf., 2017, part 2, pp. 93–99.
6. Melnichenko, O. A., Udovychenko, N. M. (2018), Derzhavne rehuliuвання dokhodiv naselennia: sutnist i priorytetni napriamy pidvyshchennia yoho rezultatyvnosti [State regulation of incomes: the essence and priority directions of increasing its effectiveness], Derzhavne upravlinnia u sferi tsyvilnoho zakhystu: nauka, osvita, praktyka, mat. mizhnarodnoi naukovo-prakt. Konf., Kharkiv, 19–20 kvitnia 2018, za zah. red. V. P. Sadkovo-ho, Kharkiv, 2018, pp. 124–126.
7. Tokhtarova, V.S (2011), "Income of the population: level, structure and differentiation", Demography and Social Economy, no.2, pp. 166–175.
8. Cherniei, V.V. (2017), Tinova ekonomika: svitovi tendentsii ta ukraïnski realii [Shadow economy: world trends and Ukrainian realities], mat. mizhvidomchoi nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 23 cherv. 2017), redkol.: V.V. Cherniei, S.S. Cherniavskyi, V.I. Shakun ta in., Kyiv, Nats. akad. vnutr. sprav, 2017, 448 p.
9. Yurchik, G.M., Samoluk, N.M. (2016), "Estimation of the income differentiation of the population of Ukraine taking into account their shadow component", Demography and social economics, no. 3. pp. 133–144.

Vilchynska O.M.
*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Business Statistics
and Analytics,
Ivan Franko National University of Lviv*

Politylo I.P.
*Student at Department of Business Statistics
and Analytics,
Ivan Franko National University of Lviv*

ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF THE SHADOW ECONOMY ON THE DISTRIBUTION OF INCOME IN UKRAINE

The article analyses the impact of the shadow economy on the distribution of income in Ukraine. Income is one of the most important indicators of the quality of life and its differentiation at the present stage acquires a social acuteness since excessive differentiation can lead to the shadow processes in economic activity.

The shadow economy is illegal unaccounted, fictitious, self-serving activity aimed at the obtainment of income hidden from the official authorities in any manner, including criminal or illegal. Its level in Ukraine has already exceeded the permissible limit and as of the first half of 2018 is 33% of the official GDP.

The article applies the regression analysis to determine the main factors that affect the level of the shadow economy during 2010–2017. It is determined that the major ones include the tax burden, shadow wages, and unemployed population. These factors need to be reduced so that in future the level of shadow economy has ceased to reach such critical values.

For further analysis of the impact of the shadow economy on the distribution of income, it is considered how the income is distributed taking into account the shadow. For this purpose, it was assumed that the pattern of distribution of shadow incomes may reflect the structure of the household expenditures. Another criterion for assessing the distribution of shadow income was the distribution of respondents by self-assessment of their own quality of life (methodology of the State Statistics Service).

The results confirmed that accounting for the shadow economy slightly changes the patterns of income distribution. First of all, the first five decile groups account for a smaller share of shadow income. Thus, while in 2017 the last decile population group accounted for 12.51% of the total resources, in the light of the shadow income, the corresponding average share ranged within 27.86% – 31.81%. Without regard to the shadow component, the first decile group accounted for 5.93% of total resources, and, adjusted to the normalized indicators of the population's assessment of their own income, amounted to 0.87% and, according to the normalized indicators of expenditure structure, amounted to 2.69%.

The data above are also confirmed by the Gini coefficient calculated with regard to the shadow component. While the Gini coefficient for the total income indicates a low level of inequality in the distribution of income, according to the adjusted income, the level of economic shadowing is medium or high.

Thus, the urgent problem in Ukraine is the unshadowing of economic activity, which can be achieved only by holistic actions of the state and its citizens for the effective maintenance of business and equal distribution of income.